

El rerefons de l'atemptat de Bali

191 persones van morir el 12 d'octubre a Bali en un atemptat. Els governs occidentals i el de la mateixa Indonèsia n'han acusat Bin Laden i els seus grups locals, però també hi ha qui apunta la responsabilitat del totpoderós exèrcit estatal. Una força armada corrupta que actua contra els independentistes de Papua Occidental com ja va fer a Timor Est.

Fel 12 d'octubre, una gran explosió va enfosquir les vacances de milers d'australians que gaudien de la turística illa de Bali, a Indonèsia. La discoteca Sari Club va patir un atemptat amb cotxe bomba en què van morir 191 persones i uns quants centenars més en van quedar ferides. No va passar ni una hora que els governs dels EUA, Austràlia i Indonèsia van atribuir l'autoria del fet a Bin Laden, que lidera Al-Qaida, ja que hauria tingut una vinculació amb el grup fonamentalista Jem-maah Islamiyah (JI), que té un indonesi com a líder, Abu Bakar Ba'asyir.

Després d'assenyalar el culpable, es va detenir Abu Bakar Ba'asyir a Jakarta, però no se l'ha pogut relacionar directament amb els fets. Qui sí que ha confessat és un altre detingut, Amrozi, un jove mecànic en el pis del qual s'han trobat peces d'un cotxe que podrien ser les que es van treure del vehicle que es va convertir en bomba. Amrozi també ha dit que va conèixer Abu Bakar, i que alguns dels seus companys d'escamot van estudiar a la seva escola. Però no s'ha pogut provar que hi hagi una relació directa. De fet, com tampoc no s'ha pogut provar que JI tingui actualment un lligam estable amb Bin Laden i Al-Qaida.

Tot plegat, però, no impressiona gaire bona part de la societat indonèsia, que ja ha fet la pròpia llista de sospitosos, una llista en què ni Bin Laden ni Abu Bakar figuren en els primers llocs. Al capdamunt d'aquesta llista popular hi ha els militars indonesis, que per activa o passiva, i pel tot, una part o diverses parts, hauria tingut alguna cosa a veure amb l'atemptat. Wimar Witoelar, exportaveu del l'expresident Abdurrahman Wahid, és un dels polítics que creuen que "l'operació va ser probablement maquinada

per militars de la línia dura". Ell i els que creuen en aquesta versió dels fets aporten el contundent pes de la història recent del país, on no ha passat cap massacre sense que hi hagués al darrere la mà fosca dels militars. Ells van ser els que van fomentar les milícies sanguinàries de les Illes Moluques, on han fet més de 5.000 morts des del 1999; o també els paramilitars que van tenyir de vermell-sang les aspiracions independentistes de Timor Est. La mateixa JI va ser creada al 1970 pels serveis secrets de l'exèrcit indonesi, per combatre l'oposició comunista i ajudar l'arribada al poder del dictador Suharto. Després, als anys setanta, Suharto també els va usar per criminalitzar l'oposició islamista moderada. I els militars de nou els han tret al carrer per aturar els estudiants prodemocràcia dels darrers anys, i per fer caure l'anterior president, Wahid. Més exemples: al 2000 un cotxe bomba a la borsa de Jakarta va causar quinze morts, i els autors materials (jutjats i empresonats) van ser dos membres de les forces especials de l'exèrcit, les temudes Kopassus.

De fet, ja s'han revelat algunes coincidències prou sospitoses sobre el cas de Bali. En el registre de la companyia aèria Garuda figura que com a mínim dos generals de Jakarta van visitar Bali tres dies abans de l'atemptat, i van marxar-ne un dia abans de l'explosió. Un d'aquests generals, Suparaman, va ser el fundador de les milícies que el 1998 van atacar estudiants prodemocràcia, i que després va ser l'embrió dels fonamentalistes islàmics del grup Laksar Jihad (LJ), molt propers a JI. Curiosament, dos dies abans de l'atemptat l'LJ va anunciar públicament que es retirava d'Ambon, on havia protagonitzat lluites interètniques, i que es dissolien oficialment. Les coin-

cidències entre milícies i exèrcit no ho són tant, segons l'International Crisis Group (ICG), un prestigiós centre de recerca amb seu a Brussel·les. El seu director, Sidney Jones, assegura que "si rasques una mica qualsevol grup radical islàmic d'Indonèsia, trobaràs alguna vinculació amb l'exèrcit".

Si a més de mirar el passat mirem qui treu més benefici de l'atemptat, també és probable que topem amb l'exèrcit. Aquesta maquinària de repressió interna de 700.000 membres es finança en un 25% dels pressupostos públics i en un 75% d'activitats i negocis legals i il·legals arreu de les 13.000 illes de l'estat. Volen continuar tenint l'etiqueta de ser els únics capaços de controlar el país, i recuperar l'ajut econòmic a l'engròs que els Estats Units i Austràlia els oferien fins al 1999, quan es va tancar l'aixeta arran de les matances a Timor. El cap militar indonesi Ryamizard Ryacudu ho ha dit així de clar: "La massacre de Bali mostra què passa quan un govern civil no permet actuar les forces armades."

Bush, de fet, ja buscava recuperar la relació, alertant de la presència de la xarxa de Bin Laden a la zona, però l'actual presidenta indonèsia, Megawati Sukarnoputri, ha preferit fins ara no tenir el mateix zel anti-Al-Qaida que els americans. No només per no crear un sentiment de reacció islamista, sinó també perquè sap que els fonamentalistes com Bin Laden són minoria al seu estat. Però després del 12 d'octubre, aquests esquemes sembla que es trenquen i les morts d'occidentals són aprofitades per militars indonesis i govern dels EUA per insistir a recuperar la relació econòmica i fer una legislació que doni més màniga ampla als militars per lluitar contra els afans de les diverses comunitats independentistes de les illes. I si n'hi ha que hi guanyen, també n'hi ha que hi perden, com la mateixa Al-Qaida, que si fos cert que tenia presència a Indonèsia, no hauria pogut triar millor manera de fer-se l'*harakiri* en aquest presumpte refugi del sud-est asiàtic, ja que els veïns de Malàisia, Singapur i les Filipines sí que feien els deures antiterroristes.

Papua, el següent Timor? Uns altres que veuen agreujada la seva situació

amb les conseqüències del 12 d'octubre són els independentistes de Papua Occidental, territori conegut a Indonèsia com la província anomenada Irian Jaya. John Rumbiak, líder de l'associació papú de drets humans Elsham, també creu en la implicació militar de l'atemptat a Bali i assegura que Sukarnoputri se n'ha servit per tirar endavant una llei molt restrictiva, que perjudicarà sobretot Papua Occidental.

Aquest territori de 421.918 km², representa un 21% d'Indonèsia, però només hi viu un 1% de la població de l'estat. Són 2,5 milions de persones, un 28% dels quals són immigrants d'altres territoris indonesis, amb marcades diferències racials. A més, els nousvinguts acostumen a ser musulmans, mentre que els autòctons són cristians i animistes. Es calcula que hi ha 253 llengües diferents que corresponen a les diverses comunitats que hi viuen, algunes de les quals s'han fet conegudes per l'explotació folklòrica de la beina de carabassa amb què es cobreixen el penis. De la fi del segle XIX fins al 1963 van ser una colònia holandesa, però amb la independència d'Indonèsia Jakarta va voler apropiarse també d'aquest territori. Els governs holandès i indonesi, amb el suport dels EUA de J. F. Kennedy i sense cap participació dels papús, van signar l'Acte de Lliure Elecció, que preveia un referèndum d'autodeterminació. Però la teoria no va tenir res a veure amb la pràctica. Del 14 de juliol al 2 d'agost del 1969, 1.025 líders comunitaris seleccionats i coaccionats per l'ocasió van votar a favor de mantenir-se units a Indonèsia. L'ONU ho va legitimar amb un paper ben galdós. Per fer-nos-en una idea només cal comparar els efectius que les Nacions Unides van desplaçar a Timor per al recent referèndum, més de 1.000

persones, i els que van utilitzar en aquella ocasió a Papua, 16 persones. Com diu l'exdiplomàtic de l'ONU, Francesc Vendrell, "va ser una solució dolenta, que a més de ser una injustícia no ha arreglat res".

Des d'aleshores Indonèsia ha controlat Papua amb mà de ferro. En aquesta prouja, les fonts oficials diuen que l'exèrcit ha mort 100.000 persones, però les ONG eleven aquesta xifra a 800.000. Indonèsia també hi ha impulsat un programa de transmigració, pagat pel Banc Mundial, que ha canviat el panorama demogràfic del país, i avui, per exemple, a la capital de Papua, Jayapura, tan sols un 20% de la població és autòctona. Aquest interès no és només una qüestió de prestigi internacional, també hi tenen un paper destacat els grans recursos naturals de la zona. A la muntanya de Grasberg, prop de la ciutat de Timika, la multinacional nord-americana PT Freeport McMoran hi explota, des de l'època de la dictadura de Suharto, una mina, amb la desena part de les reserves mundials de coure, i que té la producció més important d'or i de plata del món. En la seva història minera no han tingut cap problema a violar els drets humans dels propietaris originals d'aquelles terres ni dels habitants de la zona que han qüestionat l'activitat de la mina. Tampoc no han dubtat a l'hora d'abocar als rius locals centenars de milers de tones de residus, amb un gran perjudici per al medi, en la que és la segona reserva mundial de selva tropical.

Aquesta impunitat, la paguen, de manera que són un dels primers contribuents de l'estat, no només directament a la hisenda indonèsia, sinó també a l'exèrcit, que per això té molt d'interès a quedar-se en aquesta illa. Elsham calcula que Freeport ha donat als militars, en concepte de serveis de seguretat, 35 milions d'euros en els darrers sis anys. No és aliè a les relacions Freeport-Exèrcit la presència de Henry Kissinger, gran amic de Suharto, com a assessor d'aquesta multinacional.

Arthur Andersen, també. Però en els darrers temps les coses s'han complicat. Bufen vents autonomistes i Freeport ha rebut tantes crítiques d'associacions pre-

ocupades pels drets humans i el medi que han hagut de fer algun gest envers la població local. A més, després dels escàndols de les empreses auditores als EUA els cal anar amb més compte a l'hora d'explicar a qui donen diners, i més considerant que, els seus números, se'ls mirava la discutida Arthur & Andersen.

Però, per a l'exèrcit, perdre la influència sobre Freeport i Papua Occidental en general seria terrible. Cosa que donaria resposta a la implicació de soldats en l'assassinat l'any passat del líder independentista Theys Eluay. En un primer moment l'exèrcit va negar la seva implicació en la mort, però el comissari encarregat de la investigació, Made Pastika, va concloure que dos membres de Kopassus havien comès l'assassinat. Les responsabilitats, però, es van acabar aquí, tot i les protestes de les associacions de drets humans i els grups independentistes.

Aquesta mort anava clarament dirigida al moviment independentista papú, aplegat al voltant del Papua Council, del qual no en va Eluay era el president. Aquesta assemblea es mostrava molt activa, capaç d'aglutinar tots els sectors independentistes. Però la mort d'Eluay no els ha frenat, i aquest estiu van aconseguir crear una "zona de pau", en què fins i tot es va comprometre l'Organització de la Papua Lliure (OPM), que té una facció precàriament armada i que lluita a les muntanyes des del 1969. És una mena de treva activa, que pretén evitar convertir-se en excusa terrorista per a un exèrcit que busca arguments per mantenir la se-

Hi ha encara moltes incògnites sobre l'autoria real de l'atemptat a Bali del 12 d'octubre.

va presència a la zona. I que ahora reivindica la independència contra l'autonomia promesa.

Tanta pau, però, va trencar-se el 31 d'agost, quan uns desconeguts van disparar contra una comitiva de treballadors de Freeport i van matar dos nord-americans, un indonesi i van causar diversos ferits. L'exèrcit va tornar a dir que això era obra de l'OPM, en una advertència clara a Freeport i Jakarta, segons la qual hi havia un problema de terrorisme a la zona i que, per tant, no intentessin retallar diners i poder als militars. Però les evidències no enganyaven ningú: l'OPM no té armes automàtiques com les que es van fer servir a l'atemptat, tan sols usen arcs i fletxes, i els seria molt difícil en-

trar en una carretera on gairebé a cada quilòmetre hi ha un control de l'exèrcit. Les sospites es van pràcticament confirmar quan els EUA van reconèixer que disposaven de proves que donaven l'autoria dels fets a Kopassus. La pluja d'accusacions als militars, però, es va tallar de cop el 12 d'octubre amb l'atemptat a Bali. La resposta oficial i americana va ser que Bin Laden rondava per les illes i calia reforçar la cooperació en la lluita antiterrorista. Sigui veritat o no, és un més que mal presagi per a les ànsies de llibertat dels papús, oblidats en un dels racons més remots del planeta i amb massa riquesa sota la terra.

Oriol Cortacans

LA CIA. DE DANSA MAR GÓMEZ presenta

LA CASA DE L'EST

Divendres 29 de novembre, a les 22.30 nores.

Lloc: Centre Cultural d'Almussafes. Preu públic: 3,60 €

Direcció: Mar Gómez.

Intèrprets: Xevi Dorco, José A. Bartual, M^o José Doler, Javier Martínez i Sonia González. Escenografia: Joan Jorba.

Una família nord-americana del segle XX, encartonada entre els codis i costums antiquats que van fer d'ells el model d'una època, rep la visita del Marquès de Sade en la seva perfecta llar burgesa. En aquest espectacle es pot apreciar un llenguatge coreogràfic propi basat en el treball físic, gestual i dansat, destacant l'humor i la sàtira que caracteritza a la Cia. Mar Gómez.